

Božji služabnik Janez Gnidovec

VI. Skopljanski škof

6. Pridobivanje duhovnikov od drugod (nadaljevnje)

L. 1934 je Gnidovec poleg Turka dobil za sodelavca **g. Viktorja Zakrajška**. Ta je bil tedaj kaplan v Trziču. V počitnicah je potoval po južnih krajih. Dva tedna potov po diaspori sta mu pokazala, koliko ljudi mesece in mesece čaka na duhovnika, na mašo in božjo besedo, na krst. Iz njegovega dnevnika velja navesti odstavke, ki govore o prvih stikih s škofom (potem ko je iz Štipa prispel v Skoplje):

»Drugo jutro sem se spoznal s skopljanskim škofom dr. Gnidovcem. Komaj sem odmaševal, sva že hitela na vlak proti Uroševcu. Med potjo sva govorila to in ono, največ seveda, ali naj pridem. Odgovoril sem: 'Polovico sem bil že vaš; ko vidim, kakšne so razmere, sem pa že kar tri četrtine vaš.' Škof napravi na človeka mogočen vtis. Govori ponižno, a prepričevalno. V Uroševcu sva presedla v avtobus za Prizren. Tri ure in pol sva se vozila, pa je cel čas molil rožni venec, le tu in tam je pokazal kako zanimivost. Res, svet človek!

Opoldne sva dospela v njegovo dotedanjo rezidenco v Prizrenu, kjer so ga ljudje vseh narodov in ver spoštljivo pozdravljali. Takrat sem začutil, da nisem vreden, da stopam poleg njega. Nastanil nem se v novi stavbi - v malem semenišču, kjer biva tudi on. Čudno mi je bilo v tistih dneh pri srcu. Župniku sem pisal, da ne vem, ali bi jokal ali se smejal, ali bi klel ali molil.«

Zakrajšek se je odločil, da gre kljub vsemu odvracanju v skopsko škofijo. Zelo se je s tem zameril svojemu župniku Antonu Vovku, poznejšemu ljubljanskemu škofu. Temu se je zdelo za malo, da gre njegov kaplan na lastno prošnjo od njega. Vendar mu je pozneje veliko pomagal.

Gnidovec je Zakrajška najprej poslal za kaplana v Kosovsko Miitrovico (14. avgusta 1934). Iz naslednjega meseca je ohranjeno tole škofovo pismo novemu dušnemu pastirju:

»Velečastiti g. kaplan!

Jako mi je milo, da greste na misijonsko pot. V Blagovijesti (poslednja št. julij-avgust) je opisano moje potovanje po teh krajih (nerodna tiskovna pomota ponušanjem, namesto ponašanjem); ako dobite še kak zvezek, popravite in vzemite s seboj v Plevlje. Tam vam bodo šli na roko g. potpukovnik Perc, g. komandir žand. čete in drugi (...). Na žandar. stanicah se lahko povsod javite; dobro je tudi pozdraviti povsod načelnika sreza in predsednika opštine, ako boste imeli časa na razpolago; ali glavno je zbrati otroke za pouk. Starši Vam bodo drage volje pomagali, da boste otroke zbrali in poučili; prav pa je, da greste povsod tudi k 'školskom nadzorniku', oziroma 'direktoru gimnazije', ki Vam bodo šli na roke, tudi če morda še niso dobili v roke obveščanja, da ste Vi veroučitelj.

Oglasite se lahko v naslednjih krajih: Novi Pazar, (Sjenica), Prijepolje, Nova varoš, Priboj, Plevlje (in Kosanica), Bijelo polje, Berane, Gusinje (zaradi osnovne šole; pa tam tudi lahko spovedujete katolike, v kolikor razumejo naš jezik); sicer pa je v Gusinju g. Marijan Glasnovič, župnik v Prizrenu.

V Plevlju in Beranu je tudi vojska.

Dobro je vzeti nekoliko sto malih hostij s seboj.

Ako bi bilo mogoče od Berana vračati se preko Rozaja, Bać-a, Tutina v Novi Pazar, bi bilo dobro. Za vso pot boste pač potrebovali kakih 14 dni.

Srčno Vas pozdravljam in Vam želim prav obilnega Božjega blagoslova. Povsod, prosim, delajte goreče za zveličanje vsake posamezne duše. Naj Vam pomagajo sveti Angeli varuhi.

V presv. Srcu Jezusovem in brezmadežnem Srcu Marijinem vdani

*† Ivan Franjo
biskup*

Skoplje, 26. IX. 1934.

P. S. Denar Vam je nakazan po poštni štedionici.«

Drugo leto je škof poslal Zakrajška v Janjevo. Kot janjevski župnik je upravljal tudi podružnico sv. Antona v Prištini in skrbel za diasporo po Kosovem polju. Dolgo je obenem nadomestoval vojnega kurata v Prištini. V Janjevu je bil imenovan za konzultorja. Po Gnidovčevi smrti je bil izvoljen za kapitularnega vikarja in je kot tak vodil osirotelo škofijo dve leti, dokler ni bil imenovan za škofa dr. Smiljan Fr. Čekada. Takrat je Zakrajšek na prošnjo nadškofa Ujčiča odšel pastirovat v belgrajsko nadškofijo ter bil sedem let župnik in dekan v Nišu. Po vojski je bil dekan v Kranju in tržiški župnik.

Slabo se je Gnidovcu obnesel **g. Herman Trdan**. Bil je v skopski škofiji dvakrat, a le za malo časa. Prvič ga je Gnidovec s sprejemom v škofijo rešil suspenzije. Nekaj časa je župnikoval v Janjevu, nato pa odšel na Hrvaško.

Konec 1937 so bili v Skoplju še posebno v stiski: msgr. Kordin je moral na okrevanje v gorsko Letnico (in tam mnogo dobrega storil za reveže), Turk je bil skoro stalno po diaspori, tako da je ostajal v mestu ponavadi samo škof s kaplanom Ruparjem. Poklical je torej spet Trdana. Ta je naročil cel vagon za svoje pohištvo (saj je vozne stroške plačal škof), potem pa zahteval, da se škof izseli iz župnišča, ki je bilo obenem škofijska rezidenca. Pogajanja so se vlekla nekaj dni. Končno je škof "zaradi ljubega miru" in da pridobi novega sodelavca, popustil. Ves žalosten je našel zase in slugo Nikola Djuriča, Janjevca, ki mu je zvesto pomagal že od Prizrena dalje, stanovanje blizu mestnega parka. Od tam je vsako jutro navsezgodaj hitel v cerkev, da mašuje in da se potopi v večurne molitve.

Trdan ni dolgo ostal. Kmalu je zbral svojo robo in se na cerkvene stroške vrnil v zagrebško škofijo. Škof se je spet preselil v svoj dom, a o celi zadevi nikomur ni črhnil niti besedice.

Od mladeničev, ki jih je izšolal Gnidovec, so postali duhovniki in vsaj nekaj časa delovali v skopski škofiji Ciril Fabjan, Ciril Bajuk, Žitomir Janežič in Mirko Castelli.

Ciril Fabjan, doma iz Žužemberka, je prišel v prizrensko semenišče 1. 1934 kot sedmošolec. Bogoslovje je študiral v Zagrebu. Gnidovec ga je zmerom obiskal, kadar je prišel na škofovsko zborovanje. Ko je bil v 1. letniku, je bogoslovcem njihov duktorski Marij Vince skopskega škofa tako napovedal: »Zdaj boste videli svetnika.« Gnidovec je vstopil in spregovoril nekaj prisrčnih besed. Še bolj kot besede so vplivale na poslušavce njegove oči.

V drugem letniku se je Fabjan s svojim škofom pogovarjal dvakrat po 20 minut, kar je bila pri Gnidovcu redkost. Škofu je obraz sijal od radosti, ko je poslušal bogoslovčevo pripovedovanje o uspehih misijona v Žužemberku in duhovnih vaj v semenišču. Nato sta prešla na askezo. O pokorščini je dejal Gnidovec: »Po predstojnikih nam govori Bog. Tudi v njihovi najmanjši želji je Božja volja. Ako smo pokorni, najhitreje napredujemo v svetosti. Ko pozvoni, začni takoj s študijem. Prenehati je treba z drugimi opravili, kot bi odsekal. Seveda je to žrtev, a je ljuba Bogu. Tudi jaz poslušam Boga. Govori mi po razumu. Prosim ga, naj me razsvetli, in potem storim, kar mi pravi. Tako je vse prav. Vse je prav, četudi kaj slabo izpade. Lahko rečemo Bogu: Ti si mi dal tak razum. Kaj morem? Pač ne bom kriv. Kako lepo je v vsem vršiti sveto božjo voljo.«

V tistem hipu je nastal potres. Fabjan se je prestrašil in prebledel, škof je ostal miren in vprašal: »Ali si bolan? Moraš hoditi tudi na sprehod. Tudi jaz grem, kadar me od truda boli glava. Ljudje pravijo: 'Škof se spreha'. Zdi se jim najbrž čudno, ker se sami nikoli ne sprehajajo. A kaj hočem? Taka je božja volja.«

Potem sta se pogovarjala o sv. Tereziji Avilski in sv. Janezu od Križa, pa o nebesih, ki nas čakajo, in o Jezusu, ki je toliko trpel.

Ko je Fabjan zvedel, da leži Gnidovec bolan v Ljubljani, je šel k Jezusu pred tabernakelj in mu rekel: »Gospod, če si sklenil, naj se duša našega škofa obogati s trpljenjem, mu daj milost, da bo to trpljenje čim bolj izkoristil.« Molil je, naj ga ohrani, če je to Njegova volja. »Medtem je dogorevala sveča njegovega življenja na Kalvariji mučeništva,« piše v svojih spominih na Gnidovca. »Moja misel je, da si je to Kalvarijo trpljenja kdaj prej izprosil od Boga.«

Kot duhovnik je Fabjan deloval v škofiji do leta 1952, ko je umrl v zagrebški bolnišnici. Pobrala ga je ista bolezen kot msgr. Kordina - in verjetno tudi Gnidovca: tumor na možganih. Pokopan je v rojstni žužemberški fari.

Od 6. gimnazijskega razreda je bil Gnidovčev gojenec Slovenec **Ciril Bajuk**. Po posvečenju je deloval v njegovi škofiji kot duhovni pomočnik v Skoplju in kot dušni pastir v diaspori. Med vojsko je bil župnik v Bitolju, potem v albanski župniji Glodjane pri Peći, kjer so mu pomagale slovenske usmiljenke, in drugod po Metohiji. Kot upokojenec (od 1971) je živel v Novem mestu.

Žitomirja Janežiča je Gnidovec dobil v revni naseljeniški družini ob Dojranskem jezeru. Izšolal ga je in ga kljub odsvetovanju resnih ljudi posvetil. Nastavil ga je za

kaplana v Skoplju. Janežič je že kot bogoslovec imel velike zahteve in tak je ostal tudi kot duhovnik. Nekoč je g. Kordin slučajno izvedel, da terja novo obleko, in je škofu odločno povedal svoje mnenje, da mu ne gre ugoditi. Gnidovec pa ga je miril: »Ja, gospod, ali se spleča razburjati zaradi enih hlač? Če mu jih ne damo, se lahko zagreni.« In Janežič je dobil ne samo hlače, ampak še marsikaj drugega.

Kmalu so pričela prihajati na dan ne ravno zgledna dejanja novega duhovnika. Položaj pri skupni mizi je postajal mučen in škof je prosil g. Turka, naj veliko pripoveduje o delu v diaspori, da ne bi bilo neprijetne tišine in da bi Janežič le dobil zanimanje za duhovne zadeve, saj tudi njegov brat z družino živi v diaspori. Vendar se ni dalo pomoči. Janežič je odpadel. Ko je Gnidovec to zvedel, je nemo šel v cerkev in pred Jezusom preklečal dolge ure kot nepremičen kip, z očmi uprtimi v tabernakelj.

Odpadel je tudi **Mirko Castelli**. Bil je to visok gospod in ni bilo težko uganiti, da ni primeren za duhovnika v skromnih razmerah skopske škofije. A Gnidovca je velika težnja po duhovnikih kar slepila. Po podelitvi subdiakonata Castelliju je le pričel oklevati, zlasti potem, ko so mu predložili nekaj fotografij. Končno pa se je odločil, da ga posveti. Zgodilo se je to na praznik sv. Jožefa 1eta 1932. Škof je bil ves iz sebe, saj je istega dne posvetil še Branka Dorčiča in Dominika Ramaja. Castellija je poslal službovat v Prištino, pa je novomašnik namesto tja odšel k starokatoliškemu škofu Marku Kalodjeri, s katerim je bil baje že prej v stiku. Pravijo, da je Kalodjera nekoč izjavil: »Meni semenišče ni potrebno, saj me s potrebnim številom duhovnikov oskrbuje katoliška Cerkev.«